

науковій діяльності, прагматичний/моральний аспект діяльності наукового працівника тощо. Однак ці питання є предметом подальшого дослідження.

Література

1. Ваховський Л.Ц. Функції філософії в структурі педагогічного знання / Л.Ц. Ваховський // Педагогічна практика та філософія освіти : матеріали Міжнародної науково-практ. конф. – Полтава : ПОПОПП, 1997. – С. 39.
2. Горелов А.А. Концепции современного естествознания / А.А. Горелов. – М. : ВЛАДОС, 1998. – 512 с.
3. Єрохін С.А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) : наукова монографія / С.А. Єрохін. – К. : Світ Знань, 2002. – 528 с.
4. Ладыжец Н.С. Философия и практика университетского образования / Н.С. Ладыжец. – Ижевск : Изд-во Удм. ун-та, 2004. – 256 с.
5. Методологія наукової діяльності : навч. посіб. / [Д.В. Чернілевський, Ю.М. Козловський та ін. ; за ред. проф. Д.В. Чернілевського]. – 2-ге вид., доп. – Вінниця : Вид-во АМСКП, 2010. – 484 с.
6. Музиченко В. Філософські засади структурного методу пізнання / В. Музиченко, С. Повторєва // Філософські пошуки. – 1997. – Вип. 1–2. – С. 51–56.
7. Новиков А.М. Российское образование в новой эпохе: парадоксы наследия. Векторы развития : публицистическая монография / А.М. Новиков. – М. : Эгвес, 2000. – 272 с.
8. Попов Н.В. Философия и методология научно-медицинского познания / Н.В. Попов ; Нац. мед ун-т имени А.А. Богомольца. Серия из трех книг. – К. : НМУ, 1998. – Кн. 1. – 172 с.
9. Про вищу освіту : Закон України від 17.01.2002 р. № 2984-III // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. – № 1. – С. 9–51.
10. Смирнов П.В. Пространственно-временные аспекты взаимодействия наук (М-, У-, I-интерпретация) / П.В. Смирнов // Науки и их взаимосвязи: История. Теория. Практика / [Б.М. Кедров, В.Л. Рабинович, А.П. Огурцов и др. ; ответств. ред.: Б.М. Кедров, П.В. Смирнов, Б.Г. Юдин]. – М. : Наука, 1988. – С. 145–171.
11. Якубовски М.А. Теоретико-методологические основы математического моделирования профессиональной деятельности учителя : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / М.А. Якубовски. – К., 2004. – 482 с.

КОРОБЧУК Л.І.

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІ- ДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ МАШИНОБУДІВНОГО ПРОФІЛЮ

На сучасному етапі розвитку цивілізованих країн світу набуває актуальності проблема формування екологічної культури. Сам процес формування та розвитку екологічної культури студентів машинобудівного про-

філю має складну будову (екологічне виховання, екологічна свідомість, екологічне мислення, екологічна етика, екологічна освіта, екологічне світосприйняття та екологічне світорозуміння) і є багатоступеневим.

Важливий внесок у розробку питань формування екологічного світогляду особистості, екологічної освіти й виховання останніми роками зробили М.Й. Багер, В.Є. Борейко, Н.П. Депенчук, І.Д. Дроздова, Р.С. Карпінська, В.П. Казначеев, А.Л. Яншин.

Мета статті – розглянути екологічну підготовку як один із чинників екологічної культури майбутніх фахівців вищого технічного навчального закладу за допомогою еколого-психологічної компетентності.

Засвоєння екологічних знань студентами вищих технічних навчальних закладів є важливою складовою формування майбутніх фахівців машинобудівного профілю. Лише правильне й грамотне формування екологічної культури майбутнього спеціаліста дасть змогу розвинути в студентів високе почуття відповідальності перед об'єктами біосфери та майбутніми поколіннями. Формування екологічної культури студентів зумовлює потребу в адекватній самооцінці своєї поведінки й діяльності. Студентський вік характеризується відносною самостійністю, тому допомога студентам у правильному розумінні своїх якостей і вчинків повинна мати вигляд рекомендацій і мотивованих побажань.

Феномен екологічної культури для майбутнього фахівця машинобудівного профілю виступає цілісним особистісним утворенням, що характеризується ціннісно-мотиваційним ставленням до навколишнього природного середовища, здоров'ям нації, значним рівнем оволодіння екологічними знаннями, умінням самостійної екологічної діяльності, тобто всебічним розвитком особистості як спеціаліста.

Екологічна культура, як і інша культура, діалектично взаємодіє з процесами, що можуть відбуватися в суспільстві й зумовлені законами їх розвитку. Як соціальне явище екологічна культура викладача має пряму залежність від багатства тих суспільних відносин, у які вступає індивід.

У процесі аналізу екологічних досліджень ми розглянули екологічну культуру як інтегроване новоутворення, що трансформується у властивість особистості майбутнього фахівця машинобудівного профілю. Це дало нам змогу виділити в педагогічній моделі екологічної культури студентів вищого технічного навчального закладу компоненти в самій структурі [2]. За допомогою такої моделі можна запропонувати методику викладання спецкурсу “Основи екологічної культури” в технічному ВНЗ, зокрема для спеціалістів машинобудівного профілю.

Ці компоненти педагогічної моделі виховання екологічної культури взаємопов'язані між собою, але водночас виконують різні функції, що дає можливість формуватися особистості майбутнього фахівця, його готовності як кваліфікованого спеціаліста.

Розкриємо зміст кожного з компонентів:

1. Особистісно-психологічний компонент. До його складу входить біологічно зумовлена підструктура особистості, що зумовлюється фізіоло-

гічними й морфологічними особливостями мозку (здібності, темперамент, пам'ять) і підструктура форм відображення (мислення, уява, відчуття та сприймання природи). З точки зору формування екологічної культури випускників вищої технічної школи, використання потенційних виховних можливостей різновидів відчуттів – основна умова розвитку емоційно-позитивного ставлення студентів до навколишнього природного середовища [7]. Адже пізнавальна діяльність – це процес відображення в мозку людини предметів та явищ дійсності, що відбувається на чуттєвому й абстрактному рівнях. До чуттєвого пізнання дійсності належать психічні процеси відчуття та сприймання. Відчуття – це найпростіший психічний процес орієнтування організму в навколишньому середовищі. За допомогою аналізаторів відбирається, нагромаджується інформація про об'єктивну реальність, власні суб'єктивні стани й на підставі отриманих вражень виробляються адекватні умовам способи реагування [4]. Відчуття та сприймання несуть інформацію про зовнішні ознаки й властивості об'єктів, утворюють чуттєвий світ людини.

2. Мотиваційно-ціннісний компонент. Розглядається як особистісна готовність фахівця до здійснення ним активної екологозбережної професійної діяльності. Цей компонент об'єднує відносини та моральні риси особистості, визначає ставлення особистості до дійсності й характеризується його рівнем, широтою, інтенсивністю та дієвістю проявів. До його складу входять: емоційне ставлення до пізнання природи; ставлення до навколишнього середовища як цінності; естетичні почуття, які посилюють інтелектуальні почуття, можуть виявлятися при сприйнятті прекрасного в природі; виховання високої культури поведінки; ціннісне ставлення, що реалізується через систему пізнавальних та соціальних мотивів і систему цінностей [3, с. 48].

3. Професійний компонент (навички й уміння здійснювати екологічно безпечну професійну діяльність). Екологічні дії, котрі застосовують відповідно до усвідомлення мети, за допомогою набутих екологічних знань та вмінь. Вони можуть виявлятися у двох напрямках: навчально-пізнавальному (ознайомлення й робота з відповідною екологічною літературою, виступи на семінарах, доповіді на студентських конференціях); практичному (вміння проводити екологічний моніторинг антропогенного навантаження на довкілля; проводити екологічну політику серед населення свого міста тощо).

Для досягнення високих показників успішності студентам потрібно добре володіти вміннями та навичками, побудованими на матеріалі предмета екології. За допомогою таких умінь і навичок студент машинобудівного профілю виявляє свою активність під час практичних, лабораторних, семінарських занять, і надалі вони можуть бути використані при написанні розділу з екології в дипломному проекті [5]. Саме в цьому полягає суть екологічної діяльності майбутнього фахівця машинобудівного профілю в професійній підготовці.

Такі способи діяльності бувають різними за складністю й застосовуються студентами при вивченні навчального матеріалу та формують правила застосування основних способів розумової діяльності.

Екологічна діяльність висуває високі вимоги до культури почуттів студентів: вони повинні усвідомлювати небезпечні властивості чи аспекти екологічних бід для здоров'я людини та природи в цілому, майбутня природоохоронна діяльність вимагає від молодих людей загостреної роботи окремих органів відчуття, їх точності при визначенні дійсного стану доквілля. Розвиток почуттів відбувається при систематичній взаємодії між людьми: студенти копіюють прийоми і способи роботи чи поведінки педагогів, викладачів, спеціалістів при спілкуванні з навколишнім середовищем, які потім класифікують, аналізують і співвідносять з еталонними, тобто набувають відповідної культури відчуттів. При цьому надзвичайно важливо в процесі ознайомлення студентів з навколишнім середовищем поєднувати з активним їх включенням у природоохоронну діяльність на основі свідомого засвоєння матеріалу, а не його пасивного сприйняття.

Відомо, що першоджерелом поштовху людини до діяльності є задоволення власних потреб. Слід розрізнити потребу як психічне явище і як об'єктивне явище. Потреба особистості, колективу чи суспільства відображається індивідуальною, колективною або суспільною свідомістю. Різноманітність потреб детермінує безліч мотивів поведінки. Усвідомлення останніх забезпечує адекватне сприйняття себе в системі відносин “людина – природа” і, за необхідності, корегування своєї поведінки згідно з нормативами такого співіснування.

Система мотивів формує свідомість під впливом суспільних умов, цілеспрямованих виховних впливів, природних нахилів та здібностей. Зв'язок “мотив – потреба” є важливою виховною ланкою, де потреба реалізується в поведінці через мотиви.

Як засвідчують дослідження, в роботі зі студентами машинобудівного профілю важливим є розвиток внутрішньої мотивації, котра виникає з потреб самих вихованців і стає важливим джерелом їх розвитку, формування екологічних переконань, відповідальності за свою природоохоронну діяльність.

З метою детального засвоєння поданого студентам матеріалу при створенні авторської програми необхідно врахувати, які саме дії та вміння необхідні студентам у їх професійній діяльності. Такий компонент для студентів машинобудівного профілю варто розглядати як сукупність послідовних дій та операцій [6]. В основі методики викладання запропонованого нами спецкурсу “Основи екологічної культури” повинна бути систематичність, міжпредметність, послідовність. Проведення практичних чи лабораторних робіт з курсу має будуватись на методичному матеріалі, частково опрацьованому студентом. У процесі виконання такого типу робіт у студентів формується уявлення про будову та принцип роботи того або іншого приладу чи апарату, певних методів і технічних процесів. Саме такі вміння та навички розвивають у майбутніх спеціалістів мову й екологічну свідомість. Коли тема заняття стосується більш промислового напрямку, це дає чудову можливість студентам ознайомитись з нормативними показниками ГДК (граничнодопустима концентрація), ГДВ (граничнодопустимий викид), ГДС (граничнодопустимий скид), ТПВ (тимчасово погоджений викид), ГДР

(граничнодопустимий рівень), С-33 (санітарно-захисна зона підприємства). Така база знань дає змогу краще зрозуміти майбутнім фахівцям машинобудівного профілю дію антропогенних джерел забруднення на довкілля, враховуючи, що такі знання будуть необхідними в професійній підготовці.

При написанні в дипломному проекті розділу з екології потрібно оцінити рівень впливу досліджуваного об'єкта на навколишнє природне середовище; виробничий процес та обладнання; наявність та ефективність роботи очисних споруд, а також запроєктувати перспективні шляхи вирішення екологічної проблеми тощо. У цьому розділі екологія є теоретичною основою, що встановлює певні ліміти на параметри виробництва та впливу підприємства на довкілля.

Отже, метою навчального процесу запропонованого спецкурсу “Основи екологічної культури” є формування необхідних знань, навичок, умінь, переконань, які майбутньому фахівцю машинобудівного профілю потрібно буде теоретично й практично застосовувати в професійній діяльності.

Безперечно, майбутня діяльність накладає відповідні рамки на глибину й широту знань майбутнього фахівця машинобудівного профілю, при оцінюванні екологічних знань якого можна виділити декілька рівнів:

- володіння екологічними знаннями;
- репродукція екологічних знань за необхідності;
- самостійна репродукція екологічних знань у потрібний час.

У межах фахової підготовки важливо разом зі студентами аналізувати, синтезувати та зіставляти набуту інформацію, створювати узагальнені конструкції, що дає змогу перейти до вищого рівня відображення дійсності – мислення. Екологічне мислення як понятійна й опосередкована форма психічного відображення довкілля розвивається від елементарних понять і суджень до вищих творчих їх виявів. Через розумову діяльність розкриваються зв'язки та властивості, що неможливо отримати на рівні чуттєвого, збагачуються й взаємодоповнюються. При вирішенні екологічних проблем необхідно, перш за все, зацікавити студента, мотивувати ретельне їх вивчення та розв'язання.

Висновки. Незважаючи на значну кількість досліджень і публікацій цього спрямування, проблема екологічного виховання в нових соціально-економічних умовах розвитку України залишається вкрай актуальною.

Результати критичного аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження засвідчують, що екологічна культура – інтегративне особистісне утворення, що має складну динамічну будову: потреби, мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації, спеціальні знання, уміння й навички, здатність до рефлексії та професійного самовдосконалення. Виходячи з предмета дослідження, екологічна культура фахівця машинобудівного профілю розуміється нами як інтегрована категорія, яка включає комплекс психолого-педагогічних якостей особистості, що перебувають у відповідному співвідношенні й реалізуються через ціннісні переконання в активну природоохоронну діяльність, яку можна донести до студента через спецкурс “Основи екологічної культури”.

Саме формування екологічної культури є пріоритетним напрямом у професійній підготовці фахівців машинобудівного профілю.

Література

1. Бауер М.Й. Екологічні знання у контексті формування світоглядних цінностей суспільства : автореф. дис. ... канд. філос. наук / М.Й. Бауер. – К., 1998. – 21 с.
2. Вайда Т.С. Екологічна культура студентів як педагогічна проблема / Т.С. Вайда // Педагогічні науки : збірник наукових праць. – Херсон : Айлант, 1998. – Вип. 1. – С. 104–108.
3. Водзинская Л.П. Понятие установки, отношения, ценностной ориентации в социологическом исследовании / Л.П. Водзинская // Философские науки. – 1968. – № 2. – С. 48–54.
4. Депенчук Н.П. Нравственные аспекты современной экологии / Н.П. Депенчук, И.Д. Дроздова // Интегрирующая функция экологии в современной науке : сб. науч. трудов. – К. : Наукова думка, 1987. – С. 17–31.
5. Дерябо С.Д. Экологическая педагогика и психология / С.Д. Дерябо, В.А. Ясвин. – Ростов н/Д : Феникс, 1996. – 477 с.
6. Іващенко С.Г. Концептуальні основи формування екологічного мислення та здібностей людини будувати гармонійні відносини з природою / С.Г. Іващенко, М.І. Дробноход. – К. : МАУП, 2000. – 76 с.
7. Сапожников С.В. Екологічна освіта студентів: вимоги до теоретичної підготовки / С.В. Сапожников // Актуальні проблеми соціальної педагогіки і психології. Педагогіка і психологія : зб. наук. праць. – Х. : Каравела, 2000. – 76 с.

КОРОГОД Н.П., КОВАЛЬЧУК Д.К.

ЕЛЕМЕНТИ ТА ЗВ'ЯЗКИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТРАНСФЕРОМ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ВНЗ

Формування в Україні інформаційного суспільства, розбудова економіки знань, інтеграція системи вищої освіти України у світовий освітянський простір вимагають створення в країні цілісної системи перетворення нових знань у нові технології, предмети та послуги – національної інноваційної системи (НІС). У Розпорядженні Кабінету Міністрів України “Про схвалення концепції розвитку національної інноваційної системи” від 17.06.2009 р. зазначено, що впровадження ефективного механізму трансферу технологій є актуальним завданням на сучасному етапі розвитку країни. Формування системи трансферу технологій розглядається як важлива складова Державної програми економічного та соціального розвитку України. За ініціативою Міністерства освіти, науки, молоді та спорту України передбачено створення Національної мережі трансферу технологій.

Питанням трансферу технологій присвячено багато досліджень та публікацій, зокрема, праці Н.Я. Воловця, Н.Б. Ємельяникової, В.Г. Зінова, С.В. Ковалевського, О.С. Ковалевської, О.О. Кожевникова, Ю.В. Колесника, М.О. Колесникова, Ю. Суїні, П.М. Цибульова, В.П. Чеботарьова та інших. Значна кількість досліджень пов'язана з проблематикою інноваційних освітніх технологій, що відображено в публікаціях І.М. Богда-